

Grönlandsrapport 1

Hej på er alla!

5 oktober 2001

Här kommer en hälsning från ett fagert Grönland som för tillfället väger mellan höst och vinter. Dagstemperaturen ligger på 3-4 minus och nattemperaturen några grader lägre. Efter några snöfall är det fortfarande barmark, och fast det började lägga sig nyis på fjorden för en vecka sedan är det ännu öppet vatten så långt ögat når. Frånsett förstås alla 30 meter höga isberg som omgiven av en mängd mindre glaciärisklumpar sakta glider fram i tidvattenströmmarna likt en armada vita skepp.

Det är nu dryga två månader som min kompis Oscar Andersson och jag levtt "vildmarksliv" här i inre delen av Scoresbysundsfjorden på ostgrönland. Dagarna har varit fyllda med aktivitet och upplevelser.

Vi kom till det lilla fångstsamhället Scoresbysund (Ittoqqoorttoormiit på grönländska; uttalas ittåkåtåmitt och betyder platsen med det stora huset) den 24 juli efter några dagar hos vänner i Reykjavik på Island. Vi var i Ittoqqoorttoormiit i en vecka medan mat, utrustning, kajaker och gummibåt lastades av årets första fartyg som ännu låg omgiven i tät drivis. Människorna i byn är mycket gästfria och trevliga, och under veckan fick vi många nya vänner.

Då allt var urlastat och upppackat var det inte utan viss förväntan och spänning vi gav oss iväg med fullastad gummibåt den 17 mil långa vägen till vår kommande övervintringsplats Sydkap i inre Scoresbysundsfjorden på en udde just där storfjorden avlöses av bifjorden Nordvästfjorden som i sin tur fortsätter ytterligare 20 mil in i landet mot den stora inlandsisen. Det blev en sju timmar lång kvälls- och nattfärd, större delen längs Jamesons Land, ett låglänt småkuperat tundra- och sandökenområde som försvinner norrut till synes i all oändlighet. Fjorden som sammanlagt sträcker sig över 300 kvadratmil låg helt stilla. Det enda som krusade vattnet var tiotusentals alkekungar som movilligt lyfte framför stäven. Den två månader långa midnattsolsperioden hade nått sitt slut och alltefter tiden led blev de rodande fjällen alltmer blånande då solen försvann bakom de två tusen meter höga Staunings Alper i kursens riktning.

Stugan vid Sydkap som skulle bli vårt hem och bas i över ett år överträffade våra vildaste förväntningar, där den rödmålad reste sig en bit upp på berget intill en bukt mellan en 20 meter hög kulle och ett 300 meter högt berg. Ungefär 90 kvadratmeter stor med kök, 2 sovrum, farstu, grovkök, 2 ingångar, dass, 2 förrådsrum och ett rejält loft, samt ett vardagsrum med en utsikt över fjorden som i Sverige säkert skulle taxeras till en eller annan miljon, känns stugan inte lite lyxig med tanke på att den är placerad på ett av de mera isolerade platserna på norra halvklotet.

Tiden som gått mellan då och nu har Oscar och jag, förutom att fiska en hel massa röding i fjorden, turats om att köra in till byn för att hämta bränsle för året med gummibåten, som med svart 50 hk utombordare och styrpulp på håll ser ut som en padda och därför heter Paddan. Tala om att inte leva som man lär. Vi har blivit storförbrukare av fossilt bränsle, som här på Grönland både är subventionerat och skattefritt, med ett pris på mellan 2,40 –2,80 danska kronor. Totalt har vi kört 200 mil och fraktat in 1200 liter diesel till oljekaminen i vardagsrummet, 150 liter fotogen för lampor och kök, 800 liter bensin till Paddan, samt 200 kilo kol till vedspisen. Det senare var beställt innan vi visste att det intill huset fanns en halvt nedrasad bod, där kommunen i Scoresbysund, som äger huset, gett oss lov att ta eldningsved om vi renoverar den halva som ännu står upp. Utöver detta har vi samlat betydligt mer drivved än vi räknat med. Så inte lär vi frysa i vinter. Övrig utrustning och mat, ca 1,5 ton, anlände från Scoresbysund i början av september med det ryska expeditionsfartyget m/s Professor Molchanov.

Förutom allt praktiskt som måste göras innan vintern har det blivit en hel del turer i området till fots, med kajak och båt. Närområdet är mycket varierande med både låglänt terräng och extremt högalpina fjäll. Några kilometer utanför Sydkap ligger en klunga öar, vissa av dem riktiga fågelöar med stora silvertärnkolonier där även den arktiska tärnmåsen häckar i flera par. Ejdrarna låg på ägg så sent som 20 augusti och har ännu bara halvuxna ungar. Får se om de blir flygga innan isen lägger sig på nytt. På land finns polarharar och fjällrävar. Här och var betar flockar med myskoxar, och i sanden längs ett stort deltaland syntes för ett tag sedan färska spår av varg.

Vädret i slutet av juli och början av augusti bjöd på många stilla, soliga dagar med dagstemperaturer runt 15 grader. Sedan kom en mulen och stundom regnig period. I början av september då utrustning och mat äntligen var på plats genom Professor Molchanovs försorg gav vi oss ut på efterlängtat långtur rätt söderut runt Milne Land, en bergig ö, stor som halva Gotland.

Det var soligt och sommarlikt då vi gav oss iväg. Efter några mil passerades de säregna Björnöarna, där underliga bergstoppar skjuter upp i höjden likt rygglattorna på en Stegosaurus. Sedan vidare in i Öfjord där den dagliga fönvinden avtog framåt kvällen. Nästa dag var mulen. Vi gjorde några strandhugg för att vandra omkring och fota myskoxar. Framåt kvällen började det regna, som vid middagstid nästa dag övergick i tätt snöfall med dålig sikt, samtidigt som isberg och klumpar tätnade i höjd med Rödefjord. Efter en timmes snöfall började snön lägga sig på det iskalla vattnet där det inom kort frös till allt tjockare nyis. Det hela gick snabbare än vi riktigt fattade. Från att obekymrade susat iväg över fritt vatten hade vi bara på någon timme fått problem vi inte räknat med så här tidigt på året. Till slut omslöt oss nyisen överallt, samtidigt som glaciäris i alla storlekar tätnade så att det var omöjligt att fortsätta. I det läget var det bara att leta sig in till land, slå läger och invänta bättre tider – antingen snar islossning eller is stark nog att gå hem på.

Efter två dagar förbättrades både sikt och isläget, så vi zick-zackade oss över till andra sidan fjorden för att finna någon lucka och vidare väg söderut. Några sådana fanns emellertid inte och efter att ha letat halva dagen var det bara att retirera de tio mil vi kört de senaste dagarna. Vädret hade nu klarnat och fönvinden som nu kom från akter gav god fart genom de höga vågorna längs Öfjord.

Vi var dock ännu inte mogna att avbryta färden utan slog istället läger på en av Björnöarna och fortsatte dagen därpå söderut längs ostsidan av Milne Land i strålände väder och några dagars fina upplevelser längs kusten och bland intensiva höstfärgerna på land. Det blev nästan varvet runt, men tur och retur på var sin sida ön.

Väl hemma igen kom en narvalsflod (se Filmer) som showade för oss några tiotal meter ut från stranden där de fäktade med spjuten och rultade runt med varandra i någon slags kollektiv kärleksförklaring. Det är just sådana upplevelser, att leva naturnära och styra sin egen tid som gör det så fascinerande att leva på det sättet vi gör under det här året. Vi filmar och fotograferar en hel del. Innan det var dags att avlägga årets sista besök i Scoresbysund skulle vi redigera film 2 och 3 till tv-programmet Mitt i naturen. Det första inslaget har redan visats den 26 september och de två kommande planeras sändas den 17 oktober och den 14 november.

Laddning i solcell och vindsnurra gick för högtryck under redigeringsarbetet som kräver en del ström. Solen sken och vinden ökade till storm – denna gång en äkta grönländs pitterak som växlade mellan vindstilla ena sekunden och byar uppåt 40 sekundmeter andra sekunden. En halvfullt fat med diesel rullade nerför berget, en dörr blåste in med karmen och plank och bräder for omkring tio meter upp i luften, vid ett tillfälle med en flyende räv under. Den normala nattetemperaturen dagarna innan var ca två minus. Då det stormade som mest vid midnatt steg temperaturen till elva plus.

26 september gav vi oss iväg för att posta filmen och hämta våra tre kommande övervintringskompisar,

grönlandshundarna Turner, Naala och Bamse. Vinden hade lagt sig efter allt blåsande. Det var soligt och stilla, här och var låg några dimområden. Enda orosmomentet var nyisen som började lägga sig fläckvis, men det var inte mycket annat vi kunde göra åt den saken än att hoppas att vägen låg någorlunda öppen även under tillbakafärden.

Vi var i byn några dagar där vi träffade vänner och uträttade en del ärenden, och då vi skulle återvända var det fortsatt soligt och stilla. Till och med Hurryfjorden 1,5 mil från Scoresbysund, där det nästan alltid brukar blåsa starka vindar, låg stilla, vilket är unikt. Paddan var fylld till bristningsgränsen av packning, men hundarna som aldrig tidigare åkt båt tog det hela med ro. Plötsligt började de bli ovanligt vakna. De började lyfta tassarna och strävade målmedvetet upp på packningen. Det var så vi upptäckte att båten läckte som ett såll. I det läget var det bara att tvärvända, då det trots stiltje gick hög dyning som bröt kraftigt mot land. Vattennivån stod snart 1,5 decimeter över durken fast självlänsarna var öppna. Ivrigt ösande med var sin stormkökskastrull tog återfärden till Scoresbysund närmare två timmar, eftersom båten var alltför tung för att plana. Väl framme konstaterade vi att en lagningslapp lossnat. Så det blev en ny lapp och ett nytt försök till hemfärd dagen därpå, denna gång i betydligt kraftigare vind.

Hemma upptäckte vi att fjällrävarna, som då och då brukar besöka stugan, inte legat på latsidan medan vi varit borta. De små sötnosarna hade vittjat köttställningen från nästan all torrskinka och gnagt sönder kortvågsradioantennen i cirka femton bitar av varierande längd. Den är nu åter uppsatt med hopskarvad elkabel som ersättning för den söndergnagda antennen. Fungerar fint. Rävorna gillade tydligen inte den nya situationen. På kvällen satt de en bit bort och skällde ut oss i protest att vi tagit med hundar.

Det här var lite vad som skett hittills. Nu ser vi fram emot isläggning, senhöst och vinter. Mörkret faller vid åttatiden på kvällen och nästan varje klar natt dansar mer eller mindre intensiva norrsken på himlavalvet.

12 oktober

Innan jag sänder iväg detta vill jag dementera vissa detaljer i första stycket. Det har snöat i två dagar, så nu är det vitt och grant med en halvmeter snö. Idag tittade solen fram och det var två grader varmt. Kändes som en aprildag på fjället. De senaste dagarna har fjordisen lagt sig och brutits upp, jag vet inte hur många gånger. Just nu är det uppbrutet, men en massa drivis. Vi följer utvecklingen med spänning för att se hurdan vår kommande vinterutsikt kommer att bli, det vill säga, hur många, hur stora och vilka av alla isberg som driver fram och tillbaka, som kommer att parkera här utanför.

Ha det så bra!

Hälsningar
Svante